

На данашњи дан 1817. године вођа Првог српског устанка Ђорђе Петровић Карађорђе је, по повратку у отаџбину из Русије (преко Аустрије) убијен у Радованском Лугу код Велике Плане, према налогу кназа Милоша Обреновића. У Аустријско-турском рату (Кочина Крајина) борио се као фрајкор (добровољац) у саставу јединица капетана Коче Анђелковића, на аустријској страни. Као буљубаша (турски чин у рангу команданта батаљона) учествовао је у акцијама против Јаничара. На збору српских првака у Орашцу 14. фебруара 1804. изабран је за "вожда" у борби против Турака. Истеравши Турке из Београдског пашалука (Смедеревског) после победа на Иванковцу, Мишару и Делиграду и ослобођена Београда, настојао је да издејствује признање Србије, али међународни услови нису били повољни. Покушавао је да се ослони на Русију и 1807. створена је нека врста српско-руског војног савезништва, што је окончано за Србију крајње неповољним Букурештанским миром 1812. После слома устанка 1813. избегао је у Аустрију, затим у Русију, да би по повратку у Србију трагично настрадао. Карађорђе је родоначелник краљевске породице Карађорђевић.

Данас је субота, 25. јул 2026.

1261 - Никејски владар Михаило VIII Палеолог повратио је Константинопољ, Цариград, срушио Латинско царство и обновио Византијску државу. С престола је збачен Јован IV. Био је то крај Латинског царства, успостављеног 1204. у Четвртом крсташком рату, а Михаило VIII је у Константинопољу крунисан за цара као родоначелник последње византијске династије Палеолога.

1593 - Краљ Француске Анри IV, пре доласка на престо 1589. краљ Наваре и вођа француских хугенота (француски протестанти - калвинисти) прешао је у римокатоличку веру, пошто грађани Париза као протестанту нису хтели да га пусте у град. Упамћена је његова изјава тим поводом, вероватно апокрифна: "Париз је вредан једне мисе".

1712 - Војска швајцарских протестантских кантона потукла је у бици код Вилмергена армију римокатоличких кантона, чиме су у Швајцарској окончани верски ратови.

1834 - Умро је енглески писац и мислилац Семјуел Тејлор Колриџ, један од најзначајнијих енглеских књижевних критичара и романтичарских песника. Дела: поеме "Кристовела", "Кублај Кан", збирка песама "Лирске баладе" (с Вилијамом Вордсвортом), критике "Предавања", "Биограпхија Литерарија".

1843 - Умро је шкотски хемичар Чарлс Мекинтош, проналазач непромочиве тканине за кишне огртаче.

1848 - Рођен је британски државник Артур Џејмс Балфур, премијер Велике Британије од 1902. до 1906. Као државни секретар за Ирску од 1887. до 1892. упамћен је по "чврстој руци" због начина на који је гушио ирски покрет за независност, а као шеф дипломатије 1917. је објавио план (Балфурова декларација) о стварању националне државе Јеврејског народа. Први шеф неке државе у свету који је подржао Балфурову декларацију био је краљ Србије Петар I Карађорђевић.

1848 - Аустријанци су у бици код Кустоце поразили снаге Сардинске краљевине (Пијемонт) сузбивши тако први озбиљнији напор за уједињење италијанских територија у јединствену државу.

1858 - Рођен је српски генерал Михаило Рашић, командант Дунавске дивизије у Кумановској бици 1912. и Комбиноване дивизије у Церској бици 1914. У Колубарској бици његова дивизија продрла је у Београд и плотунима са Бановог брда разорила мост на Сави преко којег су се повлачиле аустроугарске трупе. Био је 1916-18 делегат при савезничкој врховној команди у Паризу, а 1918/19 министар војни.

1878 - Прва кинеска дипломатска мисија у САД стигла је у Вашингтон.

1894 - Рођен је Гаврило Принцип, национални револуционар, атентатор на аустроугарског престолонаследника Франца Фердинанда у Сарајеву на Видовдан 1914. Атентат је Бечу послужио као изговор за војну инвазију на Србију, чиме је изазван Први светски рат. Принцип се пред полицијом и судом држао херојски и као малолетник осуђен је на 20 година тамнице. У затвору, у Терезину у данашњој Чешкој, је у тешким условима оболео је од туберкулозе и умро априла 1918. шест месеци пре слома Аустроугарске.

1894 - Рођен је амерички филмски глумац Волтер Бренан, вероватно најчувенији епизодиста светске кинематографије, који је глумио у више од 100 филмова, добитник више Оскара. Филмови: "Западњак", "Имати и немати", "Наредник Јорк", "Франкештајнова невеста", "Фурија", "Дођи и узми", "Кентаки", "Моја драга Клементина", "Црвена река", "Рио Браво".

1898 - Војска САД је у Шпанско-америчком рату окупирала Порторико, до тада шпанску колонију. Порторико је остао територија САД, док су Куба и Филипини који су такође до тог рата били шпански поседи, добили независност, Филипини тек 1946.

1907 - Јапан је прогласио протекторат над Корејом, која је у позицији јапанске колоније остала све до краја Другог светског рата.

1909 - Француски пилот Луј Блерио први је прелетео авионом канал Ламанш. Раздаљину од 40 километара од Лебарака код Калеа до Довера прелетео је за 37 минута.

1917 - Холанђанка Маргарета Гертруда Целе, позната као Мата Хари, осуђена је на смрт под недоказаном отужбом да је шпијунирала за Немце током Првог светског рата.

1934 - Аустријског канцелара (председника владе) Енгелберта Долфуса у Бечу су убили аустријски нацисти, у неспелом покушају да силом узму власт. После доласка на чело владе 1932. упорно се одупирао намери Адолфа Хитлера да Аустрију припоји Немачкој, што је платио главом.

1943 - Италијански фашистички диктатор Бенито Мусолини натеран је да поднесе оставку на положај председника владе пошто је претходно изгубио и поверење Великог фашистичког већа. Краљ Виторио Емануеле III именовао је за председника владе маршала Пјетра Бадолја, а Мусолини је ухапшен чим је напустио двор. Из заточеништва су га избавили немачки командоси под вођством Ота Скорценија. До краја рата он се налазио на челу такозване Италијанске социјалне републике (територија под контролом немачких трупа).

1955 - Рођен је Јосип Рајхл Кир, начелник Полицијске управе Осиек, убијен у Тењи, предграђу Осиека 1991. у време док је покушавао да спречи сукобе када је почињао рат у Хрватској, у склопу разбијања Југославије. Иако убиство Рајхл Кира никада, правно, није расветљено до краја, несумњиво је да је био жртва локалних хрватских екстремиста јер је био осведочени поборник смиревања тензија. Непосредни извршилац је осуђен али су његови налогодавци измакли правди.

1956 - У судару италијанског и шведског брода "Андреа Дорија" и "Стокхолм" испред обала САД у Атлантском океану погинуло је 50 особа.

1957 - Тунис је постао република, с председником Хабибом Бен Алијем Бургибом.

1963 - Совјетски Савез, САД и Велика Британија су закључили уговор о забрани

нуклеарних проба у ваздуху, под водом и у космосу.

1968 - Папа Павле VI забранио је римокатолицима све вештачке методе спречавања зачећа.

1982 - Вођа Палестинске ослободилачке организације Јасер Арафат у Бејруту је потписао декларацију којом је прихватио резолуције УН о праву Израела на постојање.

1984 - Совјетски космонаут Светлана Савицкаја изашла је из свемирског брода "Сојуз-12" и постала прва жена која је "крочила у отворени космос".

1986 - Умро је амерички филмски режисер италијанског порекла Винсенте Минели, који је 1958. добио Оскара за филм "Жижи". Остали филмови: "Мадам Бовари", "Американац у Паризу", "Жеђ за животом", "Чај и симпатија", "Кисмет", "Кућа на брду", "Звона звоне", "Град илузија", "Неки су дотрчали", "Дижизавесу".

1991 - Совјетски председник Михаил Горбачов је изјавио да више није реална изградња комунизма у Совјетском Савезу и да владајућа Комунистичка партија мора да одбаци "застареле идеолошке догме".

1992 - Непоражени шампион, амерички велемајстор Боби Фишер, 11. првак света у шаху, допутовао је у Србију да би се после више од 20 година неиграња накратко вратио шаху. У Београду и на Светом Стефану потом је одиграо меч с руским велемајстором Борисом Спаским, којем је одузео титулу светског првака у мечу у Рејкјавику 1972. и поново га је победио.

1994 - Израел и Јордан у Вашингтону су потписали декларацију којом је и формално окончано ратно стање две суседне државе.

1995 - У експлозији бомбе коју су у возу париског метроа подметнули исламски

терористи погинуло је најмање осам особа.

1996 - У Бурундију је армија, под доминацијом официра из племена Тутси, извела државни удар и забранила све политичке партије.

2000 - Непосредно после полетања ка Њујорку, авион "Конкорд" компаније "Ер Франс" пао је на један хотел близу Париза, што није преживео нико од 109 путника и чланова посаде, а погинуло је и пет лица на тлу. Било је то прво рушење британско-француског суперсоничног авиона од почетка његове употребе 1969. године.

2002 - Абдул Калам, отац индијског нуклеарног ракетног програма, постао је 11. председник Индије, што није омела чињеница да је Калам муслиман.

2003 - Умро је енглески филмски режисер Џон Ричард Шлезингер, близак идејама "слободног филма". Филмови: "Лажов Били", "Дарлинг", "Далеко од разуздане гомиле", "Поноћни каубој" (Оскар), "Недеља, проклета недеља", "Сјај и беда Холивуда", "Маратонац".

2007 - У два напада аутомобила бомби изведена у Багдаду док су Ирачани славили улазак фудбалске репрезентације у финале Азијског купа, убијено је најмање 50 особа а 160 је рањено.

2011 - Умро је Михалис Кокојанис, филмски режисер. Његов најпознатији филм "Грк Зорба" по роману Никоса Казанцакиса, из 1964. године, са Ентонијем Квином у главној улози, добио је чак три Оскара. Кипранин Какојанис био је плодан, вишеструко награђиван филмски аутор.

2021 - Преминула је Мирјана Марић, модна креаторка. Била је синоним за квалитетну моду у Југославији. Њени дизајнерски комади рађени су у ограниченим серијама од 100 до 150 комада. Организовала је више од седамдесет модних ревија широм света. Њен бренд Три М и модели од коже добили су бројна домаћа и светска признања. Пјер Карден позвао је у Француску средином седамдесетих, где су организоване модне

ревије са њеним моделима, што је био вид посебног признања. Рођена је 1938. године у Крављу на ободу Ниша, а од 1948. живела је у Београду. Дипломирала је 1960. године на Академији за примењену уметност а магистрирала текстил и савремени костим на Уметничкој школи у Манчестеру. Радила је за Југоекспорт, где је створила радионицу за високу моду.

2022 - Преминуо је амерички глумац Пол Сорвино. Рођен у Њујорку 1939. студирао је музику с намером да постане оперски певач. Остварио је бројне филмске улоге током пет деценија. Упамћен је по лику гангстера у филму "Добри момци", по филмовима "Дик Трејси", "Никсон", "Редс" или улогом полицијског наредника у ТВ серији "Закон и ред".

(РТВ)